

GÜNDEM BELİRLEME KURAMI BAĞLAMINDA SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ SİYASAL İLETİŞİMDEKİ ROLÜ*

Ömer Cenan ÖZDEMİR¹

Öz

Sivil Toplum Kuruluşları (STK) varoluş amaçları doğrultusunda, üyelerinin çıkarlarına yönelik kamuoyu gündeminde yer almak veya yeni gündemler oluşturmak için çeşitli siyasal iletişim faaliyetleri yürütmektedirler. STK'lar bu amaçla gündem belirleme kuramına bağlı olarak, çeşitli enformasyon araçlarını kullanmaktadırlar. STK'ların siyasal iletişim açısından gündem yönetimlerinde medya, internet ve özellikle sosyal medya önemli bir konumdayken, Gündem 21, Yerel Gündem 21 veya Kent Konseyleri sayesinde ise doğrudan gündem oluşturabilmektedirler. Diğer yandan STK'lar da gündem belirleme ve gündem yönetimi konusunda, tercih ettikleri siyasal iletişim araçlarının türü ile çeşidine göre başarılı ya da başarısız olabilmektedirler. STK'ların gündem oluşturma kuramı çerçevesinde, medyayı özellikle internet ve sosyal medyayı kullanması ise onları siyasal iletişim bağlamında gündem yönetimi konusunda daha başarılı yapabilmektedir. Üye sayısı ve destekçisi milyonları bulan STK'lar ise özellikle seçim dönemlerinde siyasi aktörlerin her zaman dikkati ve ilgisini çekmiştir. Bu bağlamda siyasi aktörler siyasal iletişim uygulamalarına STK'ları dahil etmektedirler. STK'larda destekleyecekleri siyasi aktörlerin lehine gündem oluşturup, bu gündemleri yönetebilmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Siyasal İletişim, Sivil Toplum Kuruluşu, Gündem Belirleme Kuramı, Gündem 21, Yerel Gündem 21, Kent Konseyi

JEL Sınıflandırması: J51, J58, L31, L63

THE ROLE OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN POLITICAL COMMUNICATION IN THE CONTEXT OF AGENDA-SETTING THEORY

Abstract

Non-Governmental Organizations (NGOs) carry out various political communication activities in line with their purpose of existence, to be on the public agenda or to create new agendas for the interests of their members. For this purpose, NGOs use various information tools in accordance with the agenda setting theory. While media, internet and especially social media are important in agenda management of NGOs in terms of political communication, they can directly create the agenda thanks to Agenda 21, Local Agenda 21 or City Councils. On the other hand, NGOs can be successful or unsuccessful in terms of agenda setting and agenda management depending on the type and variety of political communication tools they prefer. In the framework of agenda setting theory, NGOs use of media, especially internet and social media, can make them more successful in agenda management in the context of political communication. NGOs with millions of members and supporters have always attracted the attention and interest of political actors, especially during election periods. In this context, political actors include NGOs in their political communication practices. NGOs can also create and manage agendas in favor of the political actors they will support.

Keywords: Political Communication, Non-Governmental Organization, Agenda Setting Theory, Agenda 21, Local Agenda 21, City Council

JEL Classification: J51, J58, L31, L63

* Bu çalışma 24. Uluslararası Kamu Yönetimi Forumu'nda bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi, Çıldır Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmetler Bölümü, e-posta: omercenapozdemir@ardahan.edu.tr, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8051-9894>

1. GİRİŞ

Örgütlenmeler konusunda sivil toplumun somut bir göstergesi olan Sivil Toplum Kuruluşları (STK), sosyal süreçlerin sivilleşmesini sağlayan ve onların güvencesi olan yapılardır. STK'lar, kamuoyu oluşturma ve çoğulcu, katılımcı bir toplum yapısının oluşmasını sağlayabilmek için çoğu zaman egemen piyasa değerlerine karşı dengeleyici bir unsur olmaktadır. STK'lar tarafından yapılan faaliyetler, yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde önemli noktalara ulaşmıştır. Yaşanan hızlı gelişimle birlikte yeni bir sektör haline gelen STK'lar, kamu sektörü ve özel sektörün yanında üçüncü sektör adıyla zaman içerisinde daha önemli işlevleri yerine getirecektir (Kaypak, 2012, s. 53).

STK'lar her ne kadar devletin dışında üçüncü bir sektör, yani devletten bağımsız görünse de günümüz toplumlarında devlete karşı olmayan kamusal alanların birer paydaşı ve bulundukları toplumlara faydalar sağlayan, insani değerler ile yasalara saygılı olmakla birlikte, onları çağdaş normlar seviyesine getirmeyi kendilerine hedef edinen önemli kuruluşlardır. Öte yandan STK'lar siyasi, sosyal ve ekonomik faktörlere göre gruplanmakta, herhangi bir kar amacı da gütmemektedirler (Yavuz ve Kaynar, 2015, s. 190). Özellikle maddi bir kar amacı gütmemelerine rağmen STK'lar; özellikle seçim dönemlerinde kuruluş amaçlarını tam olarak yerine getirebilmek adına, çeşitli siyasi parti veya siyasi adaylarla temasa geçerek onların siyasal iletişim süreçlerinde yer alabilmektedirler. Bu bağlamda STK'lara siyasi aktörler tarafından maddi ve manevi destekler verilebilmektedir.

STK'lar da iç çevrelerini olduğu gibi dış çevrelerini etkileyen, bir yandan da onlardan etkilenen kurum ve kuruluşlardan bir tanesidir. Bu bağlamda etkileme, STK'ların oluşturdukları gündemler yoluyla olurken, etkilenme de yine iç ve dış çevreler tarafından oluşturulan gündemler sayesinde olur. STK'ların gündemlere dahil olmaları, onları benimsemeleri ya da yönlendirmeleri ve gündem yönetimi çerçevesinde etkileme ve etkilenme seviyeleri, onların yaptıkları faaliyetlere göre artıp azalabilmektedir.

Diğer yandan STK'ların önemli bir kısmı içsel faaliyetler olarak; üyelerine hizmet ve bilgi vermelerinin yanında onların ekonomik çıkarlarını düşünmekte, hayat standartlarını yükselterek onların haklarını savunmayı temel prensip olarak benimsemişlerdir. Dışsal faaliyet amaçları ise kamu yararına ve toplumlara yani geniş kitlelere hizmet etmekte, onları bilinçlendirerek gündem yaratıp, bir nevi kamuoyu oluşturmaktadırlar (Hirai, 2007, s. 117). STK'lar gündem oluşturma kuramı çerçevesinde kamuoyu oluşturularak kendilerine yakın gördükleri siyasi aktörler lehine hareket edebilmektedirler.

STK'lar hangi amaçla kurulurlarsa kurulsunlar, hedeflerini tam olarak yerine getirmek için birçok alanda, konuda ve türde çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Bu faaliyetleri yürütürken de bazen görev- hizmet alanlarına giren ve kendiliğinden oluşan ya da başkaları tarafından oluşturulan gündemlere dahil olurlarken, bazen de kendileri gündem oluşturarak kuruluş hedef ve amaçlarını yerine getirmek için bu yönde çaba gösterirler. Gündem oluşturma ve gündem yönetimi bu doğrultuda, STK'ların diğer kurum ve kuruluşlar üzerindeki etkisini arttırıp azaltabilmektedir. Şayet gündem konuları STK'ların kontrolünde oluşup yönetilirse, STK'ların etkinliği, hareket kabiliyeti ve başarıları o denli yüksek olacaktır.

STK'ların gündem oluşturma kuramı çerçevesindeki faaliyetleri; sosyal medya ile internetin gündem yönetimine etkileri dahilinde, özellikle dış politikadaki gündem yönetimleri Gündem 21, Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri konusunda başarılı faaliyetler yürütmelerine doğrudan etki etmektedir. Ayrıca STK'lar özellikle seçim dönemlerinde üye sayılarına paralel olarak birçok siyasi aktörün dikkatini çekmektedir.

Bu çalışma ile STK'ların siyasi aktörlerle olan yakın ilişkileri, bu ilişkilerin karşılıklı çıkar bağlamında iki tarafı da etkileyen fayda ve zararları açıklanacaktır. Ayrıca gündem belirleme kuramı

çerçevesinde; yeni medya uygulamalarının daha çok sosyal medyanın kullanılarak, özellikle seçim dönemlerindeki etkileri siyasal iletişim açısından ortaya koyulacaktır.

2. SİYASAL İLETİŞİM

Siyasal iletişim, profesyonel anlamda İkinci Dünya Savaşından sonra kullanılmış olup, disiplinler arası bir kavram olarak kabul edilmektedir. Aristoteles'in Retorik adlı eseri ise bu kavramın ilk örneklerinden birisi sayılmaktadır (İnanç Demir, 2018, s. 100).

Siyasal iletişim insanlığın güç dengelerini yönetme iradesini kullanabilmesi için izlenen politikaların yanı sıra, haber medyasının siyasal yapılarla ilişkilerini kapsamakta ve halkın siyasal kurumlarla irtibatını sağlamaktadır. Siyasal iletişim kavramı siyasal amaç ve isteklerin yanında ideolojik gayelerin toplumun belli guruplarına, kitlelerine kabul ettirilmesiyle bu fikirlerin eyleme dönüştürülmesi çabasıdır. Kısaca siyasi aktörlerce uygulanan ve çeşitli iletişim araçlarının kullanılmasıyla yapılan bir iletişim faaliyetidir (Toy, 2021, s. 2). Ayrıca siyasal iletişim bir süreç olarak genel iletişimin yöntem ve tekniklerini kullanmakta ve temel öğelerini içerisinde barındırmaktadır. Mesajları gönderen aktörlerin siyasi birer kimliğe sahip olmaları ise aralarındaki en büyük farktır. Kitlelere seslerini duyurabilmeleri ise siyasi örgütlerin toplumda karşılık bulabilmelerini sağlamaktadır. Siyasal iletişimde amaç sadece mesajları üretip aktarmak değil, mesajların kalıcı olmasının yanında etkililiğinin de sürekli olmasıdır (Atılğan, 2018, s. 179). Siyasi partiler ülke yönetiminde söz sahibi olmak için siyasi iktidarı kazanabilmek adına seçim çalışmaları yürüterek kendi proje ve vaatlerini vatandaşlara anlatırlar. Kitle iletişim araçları vasıtasıyla da seçmen kitlelerine mesajlarını ileterek, vatandaşlar üzerinde etki oluşturmak isterler. Bu durum sadece seçim zamanlarında değil, süreklilik sağlanması için ara dönemlerde de bunu yaparlar (Eraslan ve Küçük Durur, 2018, s. 203).

Seçim zamanlarında siyasi aktörlerin başarılı olma istekleri doğrultusunda diğer aktörlerle rekabet edebilmeleri, seçmen tiplerine yönelik kullanılacak olan etkin siyasi mesaj stratejilerine bağlıdır. Seçim bölgelerinin sorunlarının ve seçmen tiplerinin belirlenmesi ise siyasi mesaj stratejilerinin oluşturulmasında önemlidir (Taşmurat, 2019, s. 74). Diğer yandan siyasi sistemlerin demokratik bir sonucu olarak ortaya çıkardığı STK'lar, seçim bölgelerinde siyasal iktidarlara denetleyici birer rol üstlenerek çoğu olay karşısında ortak hareket eden önemli kuruluşlardır. Dernekler, vakıflar, sendikalar vb. gibi STK'lar siyasi kurum ve siyasi iktidarlara faaliyetlerinde olumlu veya olumsuz tutumlara sahip olarak görüşlerini ilgililerine, hedef kitlelerine ve üyelerine iletme süreçleri de aslında bir siyasal iletişim süreci olmaktadır (Aziz, 2014, s. 24).

Siyasal iletişim süreçlerinde siyasi aktörlerin her zaman dikkatini çeken STK'lar, her geçen gün kıymetleri daha iyi anlaşılan ve özellikle seçim dönemlerinde kendileriyle yakın ilişkilerin kurulduğu önemli topluluklardır. STK'lar; seçim zamanlarında karşılıklı çıkar ve beklentilerin neticesinde, üye sayılarının çokluğuna bağlı olarak birçok siyasi parti ve liderlerin doğrudan hedef kitleleri haline gelirken, bazıları ise siyasi aktörlerin doğrudan egemenlikleri altına girebilmektedirler. Ayrıca siyasi aktörler üzerinde özellikle etkin ve etkili olmak isteyen STK'lar, siyasi aktörlerin siyasal iletişim süreçlerine dahil olmaktadır.

3. GÜNDEM BELİRLEME KURAMI

Dünya ve ülke problemleri konusunda yaşanan olayların büyük bir kısmı çok uzaklarda gerçekleştiği için, bunları insanlar daha çok medyada yer alan haberler ile öğrenmektedirler. Medyadaki haberler ise yaşanan olaylar arasından özenle seçilip, basın kuralları çerçevesinde tanımlanarak yayımlanmaktadır. Bu noktada medya izleyicilerinin daha çok hangi konulara ilgi gösterecekleri ise bu haberler vasıtasıyla belirlenmektedir (Atabek, 2012, s. 156).

Bilindiği üzere yasama, yürütme ve yargının ardından dördüncü büyük güç olarak kabul edilen medya, dünyadaki gelişmeleri haber yaparken bir çalışma prensibi olarak halkın özellikle dikkatini çekecek konuları seçmektedir. Bunun yanında medya, insanların belli konulara dikkatlerinin çekilmesi için özel haberler de yapmaktadır. Bu haberler sayesinde insanların dikkatleri medyanın istediği yöne ve konuya doğru çekilmektedir. Netice itibarıyla medya gündemi kendi istediği yönde belirleyerek, vatandaşların bu gündem üzerinde düşüncelerini de sağlamaktadır.

Gündem belirleme kuramı McCombs ve Shaw tarafından ilk defa 1972’de sistematik olarak çalışılmış olup, medya ile kamu gündemlerinin birbirlerine etkileri ortaya koyulmuştur (Terkan, 2005, s. 1). Bu yaklaşıma göre; toplumun gündemini oluşturması istenen bazı konuları kitle iletişim araçları vasıtasıyla izleyici kitlelere aktarır, onların ilgisini kısa zamanda o konuya çekmektir. İzleyici kitleler konuya yeterli düzeyde ilgi ve alaka gösterdiğinde, toplumda kısa zamanda o konu ile ilgili bazı kanaat ve düşüncelerin ortaya çıktığı ve bunların neticesinde bir kamuoyunun oluştuğu gözlemlenmektedir (Güngör, 2013, s. 113).

Şekil 1. Gündem Belirleme Modeli

Kaynak: (Mcquail ve Windahl, 1997, s.132)

Modelden de anlaşıldığı üzere herhangi bir konuya medyanın ilgi düzeyi arttıkça, o konunun kamu tarafından algılanma düzeyi de artmaktadır. Aksine bir konuya medyanın ilgisi azaldıkça, kamunun algılaması ve ilgisi de azalmaktadır. Sonuçta medya bir konuyla ne kadar ilgili olursa, kamu da o konu üzerine doğrudan ilgili olmaktadır.

Ayrıca kitle iletişim araçlarının medyanın dünyayı tanımlama gibi bazı yeteneklere sahip olmaları kitlelerin haberleşmelerinin de birer tanımı olmaktadır. Gündem belirleme yaklaşımı modern olarak kitle haberleşmesini de yansıtmaktadır. Böylelikle gündem belirleme yaklaşımı kitle iletişim araçlarının özellikle kamuoylarını meşgul edecek problemleri ortaya koyma işlevlerini toplumun tartışmasını ve eyleme geçmelerine işaret etmektedir (Tokgöz, 1978, s. 89). Diğer yandan gündem belirleme kuramında dikkat çekme kavramı önemli bir anahtar kavramdır. Bir konunun gündemde daha önemli olduğu ve kamuyu ilgilendiren bu konunun en çok dikkat çeken konu olduğunun bir göstergesidir (Dearing ve Rogers, 1996, s. 8). Medyanın ilgi düzeyine örnek olarak bir gazetede önemli görülen herhangi bir konuyu doğrudan manşet haber olmakta, televizyon da ise ilk yayınlanan haber en önemli haber sayılmaktadır. Televizyonda veya gazetede önemli görülen konulara daha çok yer ve zaman ayrılırken, daha önemsiz görülen haberlere ise daha az yer verilir veya hiç yer verilmez. Medya

gündeminin göstergesi ise hangi konulara ağırlık verildiğini gösteren listeden ibarettir. İnsanlara kamuoyunda hangi konuların daha çok önemli olduğu sorulduğunda, verilen cevaplar medyanın en çok yer verdiği konularla hemen hemen aynı olmaktadır (Yüksel, 2007, s. 578). Yine medya; gündem olacak haberlerin üretimi ve verilmiş biçimlerini belli sınırlar dahilinde değerlendirerek, egemen bir ideolojinin yayılarak dayatılmasını sağlayabilen önemli bir aygıttır (Althusser, 2006, s. 64).

Medyanın gündem belirlemesindeki asıl amacı birçok konuya göre değişiklik göstermektedir. Bazı durumlarda medya kendi çıkarları doğrultusunda gündem belirlerken, bazı durumlarda ise toplum yararına veya belli kişi ya da kurumların çıkarlarına yönelik gündem oluşturmaktadır. Medyanın çıkarlarına yönelik gündem konularına örnek olarak; medya araçlarının izlenme (televizyon, internet vb.), dinlenme (radyo vb.) ya da okunma (gazete, dergi vb.) oranlarını artırmaya yönelik konular, reklam, reyting, satış ve pazarlama veya medya piyasasında tutunma, söz sahibi olma gibi amaçlar olarak sıralanabilir. Bunlar medyanın kendi lehine yönelik belirlenen gündem oluşturma amaçlarıdır. Bazı durumlarda ise medya bazı kişi ya da kurumların etkisinde kalarak veya yönlendirmesi altına girerek, bu kişi ya da kurumların faydasına yönelik gündem konularını belirleyebilmektedir. Buna özellikle seçim dönemlerinde medya araçlarının bazı siyasi partilerin propagandasına yönelik belirlediği gündem konuları, ücret karşılığında reklam yapma amacındaki konuları veya medya patronları diye adlandırılan kişilerin kendi çıkar ve tercihleri doğrultusunda belirlenen gündem konuları örnek olarak verilebilir. Bazen ise gündem konuları medyanın tamamen kontrolü dışında olabilmektedir. Bunlar daha çok doğa olayları, afet, deprem sel ya da tamamen kendiliğinden oluşan durumlardaki gündem konularıdır. Bu konuların medyada gündem olması tamamen medyanın inisiyatifi ve kontrolü dışındadır. Bunlara zorunlu gündem konusu ya da kendiliğinden oluşan gündem konuları da denilebilir.

Sonuç olarak gündem belirleme kuramı çerçevesinde medyanın gündem belirlemesine birçok etken etki etmektedir. Gündemin herhangi bir kişi ya da kurumun etkisi altında olmadan belirlenmesi ise basın özgürlüğünde doğruluk, adalet, eşitlik ve hiçbir çıkar beklemeden tamamen toplum yararının gözetilmesine bağlı olan gündemleri yaratmaktadır.

4. SOSYAL MEDYA VE İNTERNETİN GÜNDEM BELİRLEME KURAMINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ

İnternetin gelişimine paralel bir seyirde ilerleyen yeni iletişim teknolojileri, geleneksel medyaya özgü kimi kısıtlılıkların üstesinden gelebilecek şekilde bireylere ve kurumlara önemli avantajlar sağlamaktadır. İnternet ve yeni iletişim teknolojileri bilgiye erişimi kolaylaştırıcı yönüyle bir yandan yurttaşlar arası iletişim ve etkileşimi artırıcı bir etkide bulunurken, öte yandan yurttaşların siyasal sistem ve siyasal kadrolarla etkileşiminde de yeni boyutlar kazandırmıştır (Değirmenci, 2020, s. 282). Bu kapsamda sosyal medya özellikle son yıllarda sosyal bilimlerin, en önemlisi iletişim alanının üzerinde durduğu önemli alanlardan biri olmuştur. İnsanlar sosyal medya ile sadece birbirleriyle iletişim kurmamakta, bunun yanında bilgilene, etkileşim ve eğlenme etkinliklerini de yapabilmektedirler (Arklan, 2016, s. 619).

Özellikle 2000'lerden sonra hızlı bir şekilde gelişen sosyal medya, 21.yy. da iletişim ve medya çalışmaları içerisinde çok fazla yer kaplayan bir alan haline gelmiştir. Bu gelişmeler dahilinde gündem yönetimi de sosyal medyanın önemli bir konusu olmuştur. Çünkü sosyal medyada karşılıklı etkileşimin varlığından dolayı geleneksel medyadan daha avantajlı olması, özgür ifade ortamının varlığı ve bilgiye hızlı erişim sayesinde bir haber üretme potansiyeline sahip olması, onun gündem oluşturmadaki önemini ortaya çıkarmıştır (Demirkol, 2017, s. 153).

Geleneksel medyanın birçok kalıbı sosyal medya sayesinde yıkılmış olup, monolog olan iletişim süreci artık diyalog temelinde yürütülmektedir. Paylaşımlarda bulunma yoluyla iletişime yeni boyutlar

kazandırılmış ve yeni iletişim fırsat ve imkanları doğmuştur. Kitle iletişim araçlarının görevlerini üstlenen web 2.0 teknolojisi ile sadece gazete ve televizyonların değil, artık sosyal medyanın da bir gündemi olmuştur. Aralarındaki en büyük fark ise gündemin belirlenmesindeki eşik bekçileri geleneksel medya da varken, sosyal medya da buna rastlanmamasıdır. Sosyal medyada geleneksel medyanın aksine gündem, yüzbinlerce insan tarafından belirlenmektedir. Onlar sadece gündemi belirlemekle yetinmeyip, o gündemin ne kadar sürede kalacağına da çoğu zaman karar vermektedirler (Aslan, 2014, s. 193). Ayrıca Facebook, Twitter ve Instagram gibi sosyal medya uygulamaları ile insanlar fikir ve düşüncelerini çok kısa sürelerde diğer insanlarla paylaşabilmekte, yeni fikirler edinmekte ve belli konularda kamuoyu oluşturulmasını sağlayabilmektedirler. Son zamanlarda görülmektedir ki, dünyanın birçok yerinde yaşanan önemli gelişmeler birer toplumsal harekete dönüşmekte ve buda yine yeni medya araçlarından olan sosyal medya sayesinde olmaktadır. Geleneksel medyadaki gibi tek taraflı bilgi akışının aksine, insanlar sosyal medya sayesinde kendilerini ifade etme şansına sahip olarak çeşitli hakları talep etmektedirler (Sayar ve Sayar, 2018, s. 53). İnsanların bu olanaklara sahip olmalarıyla birlikte medyada bireyselleşmiş olup, gündemler tek düzelikten sıyrılmıştır. Gazete, radyo ve televizyonun tek kaynaklar olduğu dönemler geride kalmış, pasifleşmiş olan bireyler yeni medya sayesinde aktif bireyler seviyesine ulaşmıştır (Berger ve Freeman, 2011, s. 3). Bu bağlamda internet ve sosyal medya yani yeni medya olanakları sayesinde, bireylerin toplumsallaşması mesafelere bağlı olmadan gerçekleşmektedir. Bu sayede zamana ve mekana bağlı olmadan farklı kültürlerin, yaşam tarzları ve değerlerinin birleşmesiyle farklı bir toplumsal yapı ortaya çıkar. Oluşan bu yeni toplumsal yapıya ise dünyanın her yerinden bireylerin katılması mümkündür (Doğan vd, 2021, s. 192-193). Bu açıdan bakıldığında; internet ve sosyal medya sayesinde oluşacak yeni toplumsal yapı ve guruplar, aynı amaç ve hedefler üzerinde birleşerek düşünce ve fikirlerini savunan yeni STK'lar kurabilmekte veya var olan STK'lara dünyanın her yerinden üye olarak dahil olabilmektedirler. Böylelikle internet ve sosyal medya aracılığıyla STK'ların üye ve faaliyetleri yerelden ulusala hatta uluslararası seviyelere çıkarak, evrensel bir konuma ulaşmaktadır.

Sosyal medya ve internet siyasi alanlarda da kullanılmakta ve insanlar ilgi duydukları konularda siyasi gündemi bu platformlardan takip etmektedirler. Bunlar daha çok ulusal ve uluslararası siyaseti, siyasi liderleri takip etme, siyasi içerikli yazıları okuma vb. şeklinde olmaktadır. Bununla birlikte kullanıcılar siyasi yasal düzenlemeleri öğrenmekte, siyasi anlamda kendilerini geliştirmekte benzer siyasi guruplara dahil olmakta ve taraf toplayıp siyasi gündemlere katılabilmektedirler (Arklan, 2016, s. 623-624).

Sosyal medyanın siyasi alanda kullanımı siyasi partilerin resmi sosyal medya hesapları aracılığıyla ya da siyasi parti üye veya taraftarlarının kendi oluşturdukları ve yönettiği gurup ve sayfalar ile gerçekleşmektedir. Sosyal medyadaki siyasi paylaşımlar özellikle seçim zamanlarında propaganda, bir duyurma ve taraftar toplama amacıyla daha yoğun olurken, onun dışındaki zamanlarda gündeme ilişkin siyasi partilerin düşünce, fikir, tavır ve yaklaşımlarını içermektedir. STK'lar ise bu noktada siyasi gündem konularına, sosyal medya ve internet aracılığıyla etkin bir şekilde dahil olabilmektedir. Bu bağlamda sadece siyasi konular değil, onların görev alanlarına giren her konuda başarıları olabilmeleri STK'ların sosyal medya ve internet kullanımlarıyla ve bu alanlardaki etkinlikleriyle yakinen ilişkili olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Sonuçta sosyal medya ve internet gündem oluşturma kuramı kapsamında ele alındığında bağımsız bir yayıncılığın öncüsü olmakta, bu sayede olay ve bilgilerin herhangi bir kişi ya da kurumların süzgeçlerinden geçmeden ilk elden yayılması sağlanabilmektedir. (Sayar ve Sayar, 2018, s. 53). Bundan dolayı sosyal medya internetten daha spesifik bir şekilde etkileşimli bir iletişim aracı olarak, gündem oluşturma belki de en önemli araçlarından birisi olmaktadır (Aslan, 2014, s. 193). Ayrıca yeni medya

gündemi ağ gündem belirleme modeli sayesinde sosyal medya platformlarından veriler toplayarak, bunu ne şekilde etkilediğini belirleme şansını vererek gündemi kimin yada kimlerin belirlediğini ortaya koyulabilmektedir (Guo, 2012, s. 628). Ayrıca sosyal medya, kurumsal iletişim konusunda da önemlidir. Çünkü günümüzde kurumlar hedef kitlelerine yönelik yürütecekleri çoğu faaliyetlerinde, sosyal medyayı kullanma zorunluluğu içerisine girmişlerdir. Bu yüzden sosyal medya; kurumlara hız ve zaman açısından etkinlik kazandırdığı için, çoğu kurum tarafından teknoloji çağının bir gereği hatta olmazsa olmazı olarak tercih edilmektedir (Özdemir ve Taşcıoğlu, 2022, s. 75-76). STK'lar açısından ise sosyal medya ve internet sayesinde tek yönlü iletişim STK'larında içerisine alan bir etkileşimli iletişime dönüşebilmektedir. Bu sayede STK'lar hedef kitleleri ile etkileşim içerisine girip geri bildirimler almakta, etkin ve hızlı iletişim süreçlerini rahatlıkla kullanmaktadırlar (Cılızoğlu ve Çetinkaya, 2017, s. 265).

Nihayetinde sosyal medya ve internetin gündem oluşturma ve gündem yönetimine etkisi doğrudan olmakta, bu mecralarda insanlar kendi istekleriyle gündem oluşturabilmekte ya da gündemi rahatlıkla takip edip, gündeme hemen dahil olabilmektedirler. Sosyal medya ve internet sayesinde gündem oluşturulması bir yandan daha hızlı, pratik ve kolay olurken, diğer yandan oluşan gündemlerin süresi ve kapsamı da yine kullanıcıların tercihlerine ve yoğunluklarına göre belirlenebilmektedir. Bu sayede artık gündem oluşturma ve gündem yönetimi görevi belli kişi veya kurumların kontrolünden çıkarak, tamamen özgür ortamlara aktarılmıştır. Bu yönden STK'larında rahatlıkla, kolay ve hızlı bir şekilde gündem oluşturmaları ve bu gündemleri doğru yönetmelerine sosyal medya ve internetin etkisi çok fazla olmaktadır. STK'ların sosyal medyada ki varlıkları ve hareketlilikleri ile onların gündemlere dahil olmaları, yeni gündem oluşturmaları ve oluşan gündemleri yönetmeleri arasında, çok sıkı bir ilişki olduğu ortadadır. Bu bağlamda STK'lar sosyal medya uygulamaları dahilinde siyasi aktörlerin siyasal iletişim süreçlerinde doğrudan yer almaktadırlar.

5. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI (STK)

Sivil toplum anlayışı her ülkede her millette aynı olmayıp, toplumdan topluma, siyasi geleneklere ve ideolojilere göre değişiklik göstermektedir. Toplumların liberal, muhafazakar, demokratik ve sosyalist olmalarına bağlı olarak sivil toplum anlayışları da farklıdır. Bu farklılıklar sivil toplumların varoluş gayelerine, sınırlarına, hareket alanlarına, kültürlerine ve çeşitliliklerine de etki eder. Demokrasi kültürünün ve geleneklerinin etkili olduğu toplumlar da sivil toplum anlayışı daha yaygın ve etkili iken, otokratik kültür ve geleneklerin benimsendiği toplumlarda sivil toplum anlayışı daha pasif ve sınırlı olmaktadır (Doğan ve Özdemir, 2020, s. 155-156).

STK'lar, toplumda beklenti, istek ve ihtiyaçlar doğrultusunda, belli talepleri dile getirmek için örgütlenmiş birer devlet dışı yapılar olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan STK'lar, günümüz modern dünyasında insanların yönetimlere ve siyasi süreçlere katılımının bir aracı olan yapılardan birisidir (Güran Yiğitbaşı, 2016, s. 56). Sivil toplum demokratikleşmenin yerleşmesine katkıda bulunarak kitlelerin katılımlarıyla beraber yönetimler üzerinde ekonomik ve toplumsal baskılar yaratabilmektedir (Alison, 1994, s. 9).

STK'lar; gönüllülük esasını benimseme, kar amacı gütmeme, esnek yapıda olma, katılımcılığı benimseme, siyasi otoritelerle yakın ilişkide olma, üyelerine ve topluma faydalı faaliyetlerde bulunma gibi genel özelliklere sahiptirler (Kahraman ve Tamer, 2016, s. 174). Diğer yandan STK'lar demokratikleşme konusunda insan hakları, barış, çevre sorunları, yoksulluk, adalet ile kültürel ve dini özgürlüklerle birlikte toplumsal cinsiyet gibi önemli alanlarda savunuculuk yaparak, lobi faaliyetleri sürdürmekte ve kamuoyu oluşturmaktadırlar. Ayrıca kamusal sorunların da çözüme kavuşturulabilmesi adına yeni düşünce, fikir ve yaklaşımların ortaya çıkması için uygun ortamları oluşturma gibi işlevlere

sahiptirler (Akbulut, 2011, s. 2). Ek olarak sivil toplumun kavramsal açıklamaları; demokratik sistemin özelliklerinden olan kendi kendine oluşum yani gönüllülük, öz kaynaklarla ayakta kalabilmesi ve özerk yapısıyla da örtüşmektedir (Karadağ ve Usta, 2011, s. 32). Politika belirleme süreçlerine STK'ların katılımları ise kamuoyu oluşturma, bilgi verme ve yönlendirme şeklindedir. Fakat bu gibi faaliyetler neticesinde beklentilerin karşılanamaması ya da ortak bir noktada uzlaşamaması durumları da olabilmektedir. Bu durumda STK'lar boykot-grev eylemleri, kitlesel eylemler, mitingler, yürüyüşler, protesto gösterileri, tehdit etme, imza toplama, şiddet içerikli veya itaatsizlik gibi direniş eylemleri ile seslerini duyurmaya çalışabilmektedirler (Emini, 2013, s. 48). Bu şekilde faaliyette bulunan STK'lar bir baskı gurubu olarak görev yapmakta, siyasi otoritelerin aldığı veya alacağı kararları halkoylaması yaparak ya da çeşitli raporlar hazırlayarak yönlendirmeye çalışmaktadırlar. Böylece kitlesel eylem yöntemleri kullanılarak ikna etmek için siyasi yönetimler üzerinde baskı kurulmuş olunur (Çelik ve Aykanat, 2006, s. 225).

STK'ların herhangi bir baskı gurubu şeklinde işlevlerini yerine getirmeleri ise onların yönetim yapılarına, etkinliklerine ve üye sayılarına da bağlıdır. Özellikle üye sayısı bakımından büyük bir çoğunluğa sahip STK'lar, bir baskı gurubu olarak yönetimler üzerinde daha etkili olabilmektedirler. Sadece yönetimler değil, seçim dönemlerinin öncesi ve sonrasında da siyasi aktörler üzerinde etkilidirler.

Baskı gurupları biçiminde siyasal sistemleri etkileme gibi bir amacı olmayan STK'ların, toplum nezdinde işlevselliği ve aktiviteleri o derece düşük seviyede olmaktadır. Çünkü toplumsal açıdan çeşitli kurum ve kuruluşları etkisi altına alamayan STK'ların toplum gözünde farkındalığı az olacağı için, bu bağlamda üye sayıları da kısıtlı kalacaktır. Bir STK kuruluş amacı ne olursa olsun, devlet düzeyinde toplumun ne kadar büyük bir kısmını etkisi altına alırsa o kadar toplumdan destek görecektir, bir o kadar da güçlü olup, ömrü de gücü oranında uzun olacaktır. STK'ların gördüğü destekler toplumsal düzeyle sınırlı kalmayıp, bu destek seçim zamanları siyasi partiler, siyasi liderler ve adaylara kadar uzanabilmektedir.

5.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Gündem 21, Yerel Gündem 21 ve Kent Konseylerinde Gündem Yönetimi

Brezilya'nın Rio kentinde 1992 yılında toplanan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı neticesinde 5 temel belge sonuç olarak çıkmıştır. Gündem 21, Rio Bildirgesi, İklim Değişikliği Sözleşmesi, Orman İlkeleri ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi şeklindeki belgeler "Yeryüzü Zirvesi" olarak adlandırılmaktadır. Bunların içerisinde en önemlisi Gündem 21'dir. Gündem 21 özellikle 21 yy.'ın gündemini oluşturmak için belirlenen ilkeleri kapsayan bir plandır (Koç, 2009, s. 126).

Gündem 21, sivil toplumlara bir rol tanımlama, ulusal stratejilerin sürdürülebilir olabilmesi için devletlere açıkça çağrıda bulunma ve halk ile gönüllü kuruluşların ortaklaşa hareket etmelerini belirten belgedir. Devletler bu Gündem 21'in uygulanması için temel aktörler kabul edilmekte ve çok aktörlülük kapsamında küresel ortaklıklar benimsenmektedir (Bozkurt, 2015, s. 233). Diğer yandan gündem 21 ile eşitsizlik, yoksulluk ve ekosistemlerdeki kötüleşmeye dikkat çekip, temel ihtiyaçların karşılanması yaşam standartlarının iyileştirilerek daha güvenli bir gelecek için küresel düzeyde ortaklıkların benimsenmesidir. Böylelikle başarının sağlanabilmesi için çok aktörlülük ve toplumsal uzlaş, sürdürülebilirlik ve kalkınmanın ön koşulu olarak kabul edilmektedir (Henden, 2007, s. 18-19).

Yerel Gündem 21 ise yönetim kavramının daha yaygınlaşmasıyla birlikte, 1990'larda kurumsal ve kurumsal yönlerin tamamını içerisinde barındıran bir uygulama olarak gündemde yerini almıştır. Aslında bu küreselden yerele doğru yönetişimin katılım mekanizması olup, sürdürülebilir bir

kalkınma sürecidir (Koç, 2009, s. 125). Standart bir uygulama tipi Yerel Gündem 21 süreçlerinde olmayıp, sivil toplum hareketlerini destekleme, toplumların farklı kesimlerinin de seslerini duyurmalarına imkan tanıma ile birlikte yerel yönetimlerin temsilcileriyle toplumun kaynaşmasını sağlayarak karar süreçlerinde toplumsal uzlaşının sağlanması isteğidir (Henden, 2007, s. 93). Yerel Gündem 21 süreci diyalog, katılım ve dayanışma esasına bağlıdır. Burada toplumdaki bütün grupların bu sürdürülebilir kalkınma sürecine dahil edilmesi, yerel yönetimlerin hemşerilerinin ve diğer paydaşların sürece katılımları için daha geniş bir alan yaratmak önemlidir (Batat, 2010, s. 20).

İster “Gündem 21” ister “Yerel Gündem 21” olsun, her iki süreçte de STK’lar çok önemli bir konumdadırlar. Özellikle STK’ların toplumsal uzlaşma konusunda bu süreçlere dikkate değer katılımları olmaktadır. STK’lar temsil ettikleri kitlelerin görüş, düşünce ve fikirlerini bu süreçlere aktarmakta, oluşan gündemlere doğrudan etki etmektedirler. Hatta ileri boyutta yeni gündemler belirlemiş bir şekilde gündem yönetimi süreçlerini, temsil edilen katılımcılar zemininde yürütmektedirler. Küresel düzeydeki yönetişimin tam olarak yerine getirilebilmesi için ise STK’ların hedef ve görevleri kapsamında gündemlere dahil edilmesi aslında zorunludur. Bu zorunluluğun bilincinde olan STK’lar, kendi istekleri doğrultusunda gündem oluşturmakta, talep ve isteklerini bu gündemler içerisinde yönetimlere iletmektedir. STK’ların hem Gündem 21 hem de Yerel Gündem 21 süreçlerinin vazgeçilmez bir katılımcısı olmaları, gündem oluşturma ve gündem yönetimi konusunda onları her zaman daha da güçlendirmiştir.

Diğer yandan kavram olarak “Yerel Gündem 21” yerine artık “Kent Konseyi” kavramı kullanılmakta ve bunun sonucunda belediyelerin çoğunda Kent Konseyleri oluşturulmaktadır. Kent konseylerinin yasal dayanakları ise 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. Maddesi ile;

“Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrlik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar”

şeklinde açıklanmıştır. Buna göre yönetim yaklaşımı ile birlikte 5393 sayılı Belediye Kanunu STK’ların, meslek gruplarının ve diğer aktörlerin alınacak karar ve uygulamalar içerisinde yer alması için “Kent Konseyleri” uygulamasını hizmete sunmuştur (Bozkurt, 2015, s. 235-236). Kent konseyleri, kentlerin sorun ve problemlerinin çözümü için STK’ların yerel ve merkezi yönetimlerin, özel veya kamu sektörünün meslek kuruluşlarının katılımlarıyla oluşan bir ortak akıl anlayışı ile çözüm önerilerinin tartışıldığı demokratik yapıdır. Bu yöntem ise özellikle yerel demokrasilerin kurumsallaşması için benimsenen önemli yollardan birisidir (Kara ve Şimşek, 2016, s. 245).

Öncelikle kentlerin sürdürülebilir hedef ve önceliklerinin saptanması işlevi olan kent konseylerinin, temel stratejilerin belirlenmesi, ortak kent vizyonlarının oluşturularak tavsiye şeklindeki kararların toplumsal uzlaşma sağlanıp belediye ve ilgili kurumlarca benimsenerek kabullenilmesini sağlamaktır. Ayrıca yerel eylem planlarının başlatılarak yürütülmesi ile yerel politikalar arasında tutarlılığın sağlanması için kent konseyleri çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır (Kestellioğlu, 2014, s. 131).

Kent konseyleri gibi organizasyonlar sayesinde STK'lar, gündem oluşturma ve gündemi yönlendirme konusunda doğrudan karar vericilerden birisi haline gelmişlerdir. STK'ların özellikle yönetimi etkileme ya da yönetime katılımları, kent konseyleri sayesinde çok ileri seviyelere ulaşmıştır.

Kent konseyleri aslında başta STK'lar ve kamu özel sektör temsilcileri olmak üzere daha örgütlenmemiş hemşerilerin katılımlarıyla oluşmaktadır. Kent konseyleri fikir ve düşüncelerini meclislere aktararak, yeni görüşlerinde getirilmesini hedefler. Belediyelerde bu kent konseylerinin daha verimli ve etkili olabilmeleri için çeşitli destekler sağlar (Bozkurt, 2015, s. 235). Ayrıca yerel yönetimler karar alma süreçlerine vatandaşların yanında STK'ları da dahil ederler. Böylelikle ortak alınan kararlar ile toplumun büyük bir kesimi dahil olmuş olur ve kararların uygulanması da bu denli kolaylaşır (Kara ve Şimşek, 2016, s. 251).

Sonuç olarak; Gündem 21, Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri sayesinde STK'lar, sadece yönetimi etkilemek bir yana, birçok konuda yönetimin tamamen içerisinde yer alma fırsatı elde etmişlerdir. STK'lar kent konseylerine katılımlarıyla birlikte, etkileme ve yönlendirme faaliyetlerinde doğrudan karar verici ve uygulayıcı bir unsur haline gelmişlerdir. Bununla birlikte gündem yönetimi konusunda STK'lar Gündem 21, Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri 'ne doğrudan katılarak gündem belirlemekte, var olan gündemi etkilemektedirler. Ayrıca bu sayede gündemleri de değiştirebilme güç ve kudretine sahip olmuşlardır. Bu yüzden STK'ların gündem yönetimi konusundaki etkilerinin küresel düzeyde olduğu rahatlıkla söylenebilir. Diğer yandan STK'lar siyasal iletişim faaliyet ve uygulamaları çerçevesinde pozisyon aldığı, seçimlerde siyasi aktörleri doğrudan destekleyerek yönetimlerde yer aldığı hatta STK'ların yönetici ve üyelerinin de seçimlerde aday olduğu bilinmektedir. Zaten bir STK yöneticisinin seçim dönemlerinde aday olması ve seçilmesiyle birlikte bağlı olduğu STK da doğrudan siyasetin içerisine girmiş olmaktadır.

5.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Dış Politikadaki Gündem Yönetimleri

İnsan hakları, barış, çevre ve kadın hakları gibi bazı temel ortak değerlerin dünyada herkes tarafından kabullenilmesinin konusunda, küresel sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları etkin rol oynar. Özellikle uluslararası STK'lar küresel siyasete etki edebilecek potansiyele sahip olarak, demokratikleşme ve birçok konuda dönüşüm yaratma faaliyetleri yürütmektedirler (Yavuz ve Kaynar, 2015, s. 192).

STK'lar birer kapatma rolü üstlenerek hem iç ve de dış politikada yönetimlerin yetersiz kalabildiği uygulama alanlarında, hem de görevleri çerçevesinde gönüllülük esasına bağlı olarak açığı kapatma rolü üstlenmiş önemli kuruluşlardır. STK'lar bu rolleriyle politikacıların, bürokratların ve iş adamlarının hatta devletlerin almış oldukları ya da alacakları kararları etkilemek adına kanaatleri değiştirmek için onlara baskı yaparlar. STK'lar diplomasinin temel aktörlerinden biri olarak geleneksel diplomasinin aksine, devletlerin dış politika plan ve uygulama süreçlerine de dahil olarak çeşitli görevleri yürütürler. Bu noktada STK'ların etki alanlarından birisinin de devletlerin dış politika süreçlerindeki kamu diplomasisi faaliyetleri olduğu söylenebilir (Eren, 2017, s. 42-43).

STK'lar özellikle 1980'lerden sonra kolay kurulmaları, etkinlikleri ve daha az masraflı olmalarından dolayı uluslararası politikaların belirlenip şekillenmesi noktasında, küresel güçler tarafından daha çok tercih edilerek, kullanılmaya başlamıştır. Örnek olarak Polonya, Macaristan ve Çekoslovakya'da halkın otoriteye yani iktidarlara karşı toplumsal olaylarında STK'lar kullanılmış ve bu ülkelerde onlar küresel güçlerin istediği yönde hareket ederek, beklenen değişimlerin sağlayıcıları olmuşlardır. Yine Ukrayna'daki Pembe Devrim, Gürcistan'daki Kadife Devrim adlarıyla STK'lar, yönetimlere karşı rol oynayarak istenilen değişimleri sağlamıştır. Arap Baharı da yine STK'lar nezdinde, muhaliflerin toplumsal hareketlerine örnek olarak verilebilir (Yavuz ve Kaynar, 2015, s. 194).

STK'lar çatısı altında yürütülen toplumsal baş kaldırılar, isyan veya muhalefet denilebilecek eylemler ile ülke yönetimlerine yapılan baş kaldırılar, gündemlerin önemli birer parçasıdır. Bu sayede STK'lar vasıtasıyla gündem oluşturulmakta ve oluşturulan bu gündemlerin yönetimi ve kontrolü dış paydaşlarla birlikte yürütülmektedir. Bu bağlamda STK'lar sadece iç yönetim ve politikalarda değil, dış politikaların belirlenip yürütülmesinde de aktif bir şekilde tercih edilerek kullanılmaktadır. Dış politikada bazı STK'ların gündem yönetiminde kullandıkları kaynakların çoğu ise gündemi oluşturanlar tarafından finanse edilmektedir.

Öte yandan dünyanın çeşitli ülkelerinde görülen sorunların giderilmesinde, o ülkedeki insanların oluşturduğu STK'ların dışında yabancı ülkelerin destek verdiği STK'lar da kullanılmaktadır. Örneğin yeşil barış örgütü olan Greenpeace hemen hemen dünyanın her yerinde çevre kirliliği konusunda gündem oluşturup, bu gündem zemininde protestolar düzenlemektedir. Yine IMF'nin ve Dünya Bankası 2000 yılında yaptığı toplantısında yaşanan STK protestoları buna örnektir. Bu protestolar büyük ses getirmiş ve Dünya Bankası Başkanı James Wolfenson STK'ların temsilcileriyle görüşüp, kendilerine bir şansın daha verilmesini istemiştir. Bu örnekler STK'ların uluslararası arena da dış politikada etkilerinin bir göstergesidir (Şenkal, 2012, s. 102). Yine STK'lar çeşitli zamanlarda Birleşmiş Milletler konferanslarına katılıp, devletlere baskı yaparak lobicilik faaliyeti sürdürmekte ve küresel plan ve politikaların uygulanmasına önemli katkılar bulunan aktörlerin başında gelmektedir (Yavuz ve Kaynar, 2015, s. 193). STK'ların küresel sivil toplum boyutu, demokratik değişim ve dönüşüm potansiyeline sahip bir şekilde dünya siyasetine dış politika konusunda etki etmekte ve gündemleri yönetmektedirler (Paker, 2012, s. 154).

Genelde çoğu STK dış politikada gündem oluşturma ve yönetimi konusunda hem kendi ülkelerine yönelik olumlu yönde faaliyetler yürütmekte hem de mensubu oldukları ülkenin çıkarları doğrultusunda başka ülkelerde faaliyetler sürdürmektedir. Bunun aksine bazı STK'lar ise o ülkenin yönetimini etkileme, kontrol altına alma, toplumu siyasal oluşumlara karşı şekillendirme ve yönlendirme hatta ülkenin bütünlüğüne zarar verici faaliyet ve organizasyonları gizli ya da açık bir şekilde yapabilmektedirler. Bu durumda birçok ülke, devlet yönetimine ve bütünlüğüne zarar veren ya da zarar verme ihtimali olan sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine son vererek, ilgili STK'ları kapatma yoluna da gitmektedirler. Her ne kadar kapatılan STK'lar olsa da görevlerine yasalar çerçevesinde devam edenler, özellikle dış politika konusunda gündem oluşturmada veya oluşan gündemin yönetilmesinde aktif görev almaktadırlar.

SONUÇ

STK'lar hangi konuya, alana veya sektöre hizmet ederse etsinler kuruluş amacı olarak, özellikle üyelerinin çıkarları ya da varoluş gayeleri amacıyla kamuoyu gündeminde yer almak veya yeni gündemler oluşturmak adına çeşitli faaliyetler yürütmektedirler. STK'lar bu faaliyetlerini yerine getirirken çeşitli halkla ilişkiler uygulamalarını kullanmakta, ek olarak doğrudan siyasal iletişim teknik, araç ve uygulamalarını tercih etmektedirler. Bu iletişim araçları içerisinde medya en çok tercih edilenlerden birisidir.

Günümüzde özellikle gündem oluşturma konusunda, medyanın etkisi ise çok büyüktür. Bu bağlamda medya birçok noktada gündem belirleme, gündemi yönlendirme ve kamuoyu oluşturmada çok önemli bir güce sahiptir. Medya, gündem belirlemede bazen bazı kişi ve kurumların çıkarları doğrultusunda hareket ederken, bazı durumlarda ise kendi çıkar ve menfaatlerine yönelik hareket etmektedir. Bu çıkar ve menfaatlara yönelik belirlenen gündem konuları yine medyanın kontrolünde ilerlemekte olup, gündemde kalma süresi ve zamanı da yine medyanın inisiyatifinde olmaktadır. Medyanın belirlemiş olduğu gündem, çoğu zaman kamuoyunun da gündemi olmaktadır. Bir haber olay

ya da olgunun medya tarafından kamuoyuna aktarılması, toplumu doğrudan etkilemektedir. Bireylerin yanında toplum belirlenmiş olan gündeme ilişkin davranışlar sergilemekte, gündemi yine medya sayesinde öğrenmekte ve takip etmektedir. Medya böylelikle seçim zamanlarında bilhassa siyasal iletişimin en önemli bir aracı olmaktadır.

Öte yandan medyanın gündem etkisi, internet sayesinde özellikle sosyal medya ile biraz daha azalmıştır. Sosyal medya aracılığıyla insanlar kendi istekleriyle gündem belirleyebilirken, yine kendi istekleriyle gündeme doğrudan katılabilmekte, gündemi etkileyip hatta yeni gündemler oluşturabilmektedirler. İnsanlar sosyal medya sayesinde bazı konularda gündeme dair yaptıkları yorum, eleştiri ve paylaşımlarla gündemin tamamen içerisinde yönlendirici ya da etkileyici olurlar. Örneğin insanlar herhangi bir sosyal, siyasal ve ekonomik olayda sosyal medya vasıtasıyla tepkilerini dile getirmekte, bu tepkilerini daha gür bir sesle duyurmak için de aynı fikirde olanlara daha kısa sürede ulaşp, örgütlü bir yapıya dönüşebilmektedirler. Bu örgütlü yapılara kendiliğinden oluşan ve ömürleri gündemle doğru orantıda olan sivil toplumlar denilebilir. Bunlar bir süreliğine ya da belli bir zaman aralığında faaliyette bulunan ve bir araya gelme amacını gerçekleştirdikten sonra yok olan örgütler olabilirken, bunun dışında oluşan örgütler ise faaliyet sırasında veya sonrasında hukuki bir zemine oturtulup kurumsallaşarak resmi bir STK'ya da dönüşebilmektedir. Kuruluşu ne şekilde ve ne amaçla olursa olsun herhangi bir STK, gündem belirleme ve gündem yönetimi noktasında gerek medya, internet ve sosyal medya gerekse Gündem 21, Yerel gündem 21 veya Kent Konseyleri gibi yapılarda ve oluşumlarda faaliyetlerde bulunurlar. Bu faaliyetler ile STK'lar gündem için bazen etkileme ve yönlendirme noktasında doğrudan belirleyici olabilirken, bazen de doğrudan gündem oluşturan bir konumda olabilirler. İster etkileyici veya yönlendirici olsun, isterse belirleyici olsun STK'lar da gündem yönetimi, özellikle gündem oluşturma faaliyetleriyle gündemde kalarak üye sayılarını artırabilmekte ve kendilerini meşru kılmak adına kamuoyu oluşturmaktadırlar. Siyasal iletişim yöntem ve araçlarıyla oluşturulan kamuoyları ile seçim dönemlerinde siyasi aday ve partilere desteklerini açıkça gösterebilmektedirler.

STK'ların gündem adına faaliyetleri, kuruldukları ya da hizmet ettikleri ülke alanıyla sınırlı kalmayıp bazı durumlarda ve zamanlarda ülke dışına kadar yayılmaktadır. Özellikle dış politika konusunda gerek kendi ülkesi lehine tutum sergileyen gerekse aksine faaliyetlerde bulunan STK'lar mevcuttur. Daha çok kendi ülkesi aleyhine faaliyet gösteren STK'lar yabancı güçlerden destek almakta ve gündemlerini de onların etkisinde belirlemektedirler. Buradaki gündem yönetimi süreçleri de destek verenlerin kontrolünde ilerlemektedir. Nihayetinde ister ülke içi olsun ister ülke dışı olsun STK'lar bazı durumlarda, belli kişi ya da kurumların etkisi altında kalarak faaliyetlerde bulunurlar. Bu etki daha çok siyasal iktidarlar, oluşumlar, muhalefetler veya yabancı güçlerdir. Bu durum sivil toplumun oluşum kültürüne ters olup, STK'ların bağımsızlık veya kar amacı gütmeme kuralına aykırı bir durumdur. Bu bağlamda özellikle herhangi bir STK'nın bir yabancı güçten, kaynak veya doğrudan destek alması doğru kabul edilemez bir durumdur.

Bu çalışma ile STK'ların gündem yönetimi başarı ya da başarısızlıkları; gündem oluşturma, gündemi yönlendirme veya kamuoyunu etkileme noktasında tercih ettikleri ya da kullanmış oldukları iletişim araçlarının türü ve çeşidine göre değişkenlik gösterdiği ortaya koyulmuştur. Medyayı, iletişim kanallarını özellikle internet ve sosyal medyayı tercih edip kullanan, bu alanlarda daha aktif olan STK'lar gündem yönetimi konularında daha başarılı olmaktadır. Başarılı olan STK'lar siyasi aktörlerin her zaman dikkati ve ilgisini çekmiştir. Üye sayısı olarak ülke genelinde ya da bir bölgede büyük bir çoğunluğa sahip olan bir STK'nın seçimlerde destek vereceği aday ya da partinin başarılı olacağı kaçınılmazdır. Bu noktada siyasal iletişim araç ve uygulamalarına STK'lar dahil olmakta, bu minvalde kendileri siyasetin merkezine konumlanarak, siyasi aday ve partilerin siyasal iletişim

uygulamalarının başrolünde yer alabilmektedirler. Üye sayısının milyonları bulduğu bir STK'nın desteklediği siyasi aday veya partiyi iletişim araçları vasıtasıyla duyurması neticesinde, üyelerinin dışında sempatanlar, gönül destekçileri ve diğer kitleler de bu durumdan etkilenmekte, bu durum onların oy verme tercihlerini de dolaylı olarak belirleyebilmektedir. Herhangi bir STK'nın siyasi iletişim araç ve yöntemlerini kullanarak gündem oluşturmakta, siyasi aktörlerin gündemlerinde yer alarak gündem yönetimi konusunda başrol oynayıp, onların seçimlerde başarılı olup olmayacaklarını doğrudan etkilemektedir.

Etik Beyan

“Gündem Belirleme Kuramı Bağlamında Sivil Toplum Kuruluşlarının Siyasal İletişimdeki Rolü” başlıklı çalışmanın yazılması ve yayınlanması süreçlerinde Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına riayet edilmiş ve çalışma için elde edilen verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Katkı Oranı Beyanı

Çalışmadaki yazarların tümü çalışmanın yazılmasından taslağın oluşturulmasına kadar tüm süreçlere katkı yapmış ve nihai halini okuyarak onaylamıştır.

Çatışma Beyanı

Yapılan bu çalışma gerek bireysel gerekse kurumsal/örgütsel herhangi bir çıkar çatışmasına yol açmamıştır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, E. (2011). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Kurumsal İtibar Yönetimi Sürecinde Halkla İlişkiler Uygulamalarının Rolü* (Doktora tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Allison, L. (1994). On the Gap Between Theories of Democracy and Theories of Democratization. *Democratization*, Vol:1 Issue:1, 1994, p. 8-26.
- Althusser, L. (2006). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. Alp Tümerterkin (Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Arklan, Ü. (2016). Sosyal Medyanın Siyasal Amaçlı Kullanımı: Ağ Kuşağının Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma, *Gümüşhane Üniversitesi, İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Gifder*, Cilt 4, Sayı 2, 618-657.
- Aslan, E. Ş. (2014) *Marka 2.0 Stratejileri Bağlamında Global Markaların Sosyal Medyada Gündem Belirlemesi: Markaların 2.0 Gündemi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atabek, N. (2012). Gündem Belirleme Yaklaşımı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0(7).
- Atılğan, S. S. (2018). *Siyasal Kampanyalarda Kullanılan Yöntem ve Teknikler*, Siyasal İletişim (ss.176-195), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Aziz, A. (2014). *Siyasal iletişim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Batat, A. (2010). *Türkiye Yerel Gündem 21 Uygulamalarının Kent Konseyleri'ne Dönüşüm Sürecinin Analizi* (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Berger, L. ve Freeman, M. (2011). The issue of relevance of agendasetting theory to the online community, *Meta-Communicate*, 1(1), 1-22.
- Bozkurt, Y. (2015). Yerel Demokrasi Aracı Olarak Türkiye’de Kent Konseyleri: Yapı, İşleyiş ve Sorunlar, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 40. 0-0, 229-240.
- Cılızoğlu, G. Y. ve Çetinkaya, A. (2017). Toplumsal Yarar Amaçlı Örgütlerin Yeni Medya Aracılığıyla Baskı Grubu Olma Süreci, *Global Media Journal Tr Edition*, 8(15), 259-275.
- Çelik, A. ve Aykanat, Ş. (2006). Sivil Toplum Örgütlerinin Siyasal İktidarı Etkileme Yöntemleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2): 215-226.
- Dearing, J. ve Rogers, E. (1996). *Agenda Setting*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Değirmenci, F. (2020). *The Digitalization Of Politics: The New Communication Devices And The Issue Of Political Partticipation. New Communication Approaches In The Digitalized World*, M. Serdar Erciş and E. Emre Başar (Ed.), (pp.273-288), Newcastle Upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Demirkol, O. (2017). Sosyal Medya Gündeminin Algılanışı Üzerine Niteliksel Bir Kullanıcı Araştırması, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 129-159.
- Doğan, A, Değirmenci F, Atılğan S. S, Okumuş M, Subaşı H, Özdemir Ö. C, Selçuk H. (2021). *Dijital Halkla İlişkilerde Güncel Konular*, Konya: Literatürk Academia.
- Doğan, A. ve Özdemir Ö. C. (2020). *İnsani ve Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar*, Cetinje: İVPE. ss. 144-158.
- Emini, F. T. (2013). Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: TÜSİAD Örneği, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 36, 43-46.
- Eraslan, M. C., ve Küçük Durur, E. (2018). Siyasal İletişim ve Medya Bağlamında Siyasal Reklam Aracı Olarak Propaganda, *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 193-204.
- Eren, E. (2017). Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği, *Ekonomi, Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 2(1): 36-49.
- Guo, L. (2012). The application of social network analysis in agenda setting research: a methodological exploration, *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 56, 4,616-631.
- Güngör, N. (2013). *İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar*. 2. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Güran Yiğitbaşı, K. (2016). Medya ve Mültecileri Sivil Toplum Üzerinden Okumak: Mülteci-Der Örneği, *Marmara İletişim Dergisi*, (25), 53-76.
- Henden, H. B. (2007). *Yönetişimin Kentli Memnuniyetine Etkisi Gündem 21 Çerçevesinde Değerlendirme: Karadeniz Ereğli ve Nilüfer Belediyeleri* (Doktora tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hirai, Y. (2007). Japon Perspektifinden Türkiye’de Sivil Toplumun Yapısı: Sivil Toplum Araştırmaları Çerçevesinde Türk Sivil Toplum Kuruluşlarının Ana Hatları ve Faaliyetleri, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, Cilt 3, No:9, 101-129.
- İnanç Demir, M. (2018). Siyasal İletişim: Kavramsal Bir Derleme, *Uluslararası Sanat Kültür ve İletişim Dergisi*, 1(1), 79-104.

- Kahraman, M. ve Tamer, M. (2016). Bölgesel Kalkınmada Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü, *International Journal of Academic Value Studies*, (4), 170-178.
- Kara, H. ve Şimşek, S. (2016). Kent Konseylerinin İşlevselliği ve Sürdürülebilirliği: Kadıköy Kent Konseyi Örneği, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(15), 245-269.
- Karadağ, D., ve Usta, A. (2011). Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Türkiye'de Demokratikleşme, Sivil Toplum ve Sendikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 29-52.
- Kaypak, Ş. (2012). Devletten Yerel Yönetime Değişim Sürecinde Sivil Toplumun Yeni Yüzü, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 34-57.
- Kestellioğlu, G. (2014). Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri: Kahramanmaraş Örneği, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 121-140.
- Koç, T. (2009). *Yerel Demokrasi, Katılım ve Yönetişim: Adana Örneği* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mcquail, D., ve Windahl, S. (1997). *Kitle İletişim Modelleri*. K. Yumlu (Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Özdemir, Ö. C. ve Taşcıoğlu, R. (2022). Kurumsal İletişimde Sosyal Medya Kullanımı: Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Üzerine Bir İnceleme. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(53), 65-81.
- Paker, H. (2012). Çevre Rejimleri ve Türkiye'de Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü: Akdeniz'de Sürdürülebilirlik, *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 20, Sayı:1, 151-175.
- Sayar, T. E. ve Sayar, B. (2018). Black Mirror Dizisi The National Anthem Bölümü'nün Gündem Belirleme Kuramı Üzerinden İncelenmesi. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 49-60.
- Şenkal, A. (2012). Küreselleşme, Sosyal Politikanın Dönüşümü ve Sivil Toplum Örgütleri, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0(45), 97-126.
- Taşmurat, T. (2019). Siyasal iletişim süreci ve siyasal mesaj stratejileri. *NOSYON: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, (2), 64-79.
- Terkan, B. (2005). *Türkiye'de Basın ve Siyaset İlişkisi: Basın Gündem ve Siyasal Gündemin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Gündem Belirleme Çalışması* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tokgöz, O. (1978). Siyasal Toplumsallaşmada Kitle Haberleşme Araçlarının Rolü ve Önemi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 33(03).
- Toy, M. E. (2021). Sosyal Medyada Siyasal İletişim: 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerinde Ak Parti ve CHP'nin Twitter Kullanımı, *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, (6), 1-26.
- Yavuz, C. ve Kaynar, İ. (2015). Kamuoyu Oluşumunda Stratejik Bir Araç Olarak Sivil Toplum Kuruluşları, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, 183-196.
- Yüksel, E. (2007). Kamuoyu Oluşturma" ve "Gündem Belirleme" Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 07 Sayı 1, 571-586.

Extended Abstract

The Role of Non-Governmental Organizations in Political Communication in The Context of Agenda-Setting Theory

Non-Governmental Organizations (NGOs) are one of the institutions and organizations that affect their external environment as well as their internal environment and are also affected by them. In this context, influencing occurs through the agendas created by NGOs, while being affected occurs through the agendas created by internal and external environments. The level of NGOs inclusion in the agendas, their adoption or direction of them, and their level of influencing and being affected within the framework of agenda management may increase or decrease according to the activities they carry out. Within the framework of agenda setting theory, NGOs can act in favour of political actors they see as close to them by creating public opinion.

NGOs, which always attract the attention of political actors in political communication processes, are important communities whose value is better understood every passing day and with whom close relations are established, especially during election periods. While NGOs become the direct target audience of many political parties and leaders due to the large number of their members as a result of mutual interests and expectations during election times, some can come under the direct domination of political actors. In addition, NGOs that want to be particularly effective and influential on political actors are involved in the political communication processes of political actors.

The impact of social media and the internet on agenda setting and agenda management is direct, and people can set the agenda on their own accord in these media or easily follow the agenda and join the agenda immediately. While agenda setting has become faster, more practical and easier thanks to social media and the internet, the duration and scope of the agendas can also be determined according to the preferences and intensity of the users. In this way, the task of agenda setting and agenda management has been transferred to completely free environments, out of the control of certain individuals or institutions. In this respect, the impact of social media and the internet on NGOs easy, fast and comfortable agenda setting and correct management of these agendas is very significant. It is obvious that there is a very close relationship between the presence and mobility of NGOs on social media and their inclusion in the agendas, setting new agendas and managing the agendas that are formed. In this context, NGOs are directly involved in the political communication processes of political actors within the scope of social media applications.

Nowadays, the media has a great influence, especially in terms of agenda setting. In this context, the media has a very important power in determining the agenda, directing the agenda and forming public opinion at many points. The agenda determined by the media is often also the agenda of the public. The transmission of a news event or phenomenon to the public by the media directly affects society. In addition to individuals, the society exhibits behaviours related to the determined agenda, learns and follows the agenda again thanks to the media. Thus, the media becomes the most important tool of political communication, especially during election times.

This study has shown that the success or failure of NGOs in agenda management varies according to the type and variety of communication tools they prefer or use in terms of creating the agenda, directing the agenda or influencing the public opinion. NGOs that prefer and use the media, communication channels, especially the internet and social media, and are more active in these areas are more successful in agenda management. Successful NGOs have always attracted the attention and interest of political actors. It is inevitable that the candidate or party that an NGO with a large majority in terms of number of members will support in the elections will be successful. At this point, NGOs are included in political communication tools and practices, and in this sense, they can position themselves at the centre of politics and play the leading role in the political communication practices of political candidates and parties. As a result of an NGO with millions of members announcing the political candidate or party it supports through communication tools, sympathizers, supporters and other groups are also affected by this situation, and this situation can indirectly determine their voting preferences. It creates the agenda by using political communication tools and methods of any NGO, plays a leading role in agenda management by taking place on the agendas of political actors and directly affects whether they will be successful in elections.
